

בונים את המקדש: איך מקימים עכשיו בית לה'?

דוד שכטר הוא עיתונאי רוסי ותיק, שמשתתף בשיעור פרשת שבוע שאני מוסר בראשון לציון. פעם נכנס לאולם רגע לפני השיעור, פתח את הארנק והוציא פתק קטן ואמר: "עם הפתק הזה אני מבקש לעלות לבית דין של מעלה".

בפתק כתוב: "מה זה כפיה דתית?! אני נכנס לרדיו לשמוע חדשות ולא דברי תורה...". הסיפור כזה: מדי יום שיש, שכטר משתתף בפאנל ברדיו הרוסי בו מסכמים את חדשות השבוע. חבריו אינם שומרי תורה ומצוות והאווירה בתוכנית בהתאם. מאז שהוא משתתף בשיעור ומתחבר למסרים של הרבי, הוא החל למסור דקה אחת פרשת שבוע בסוף התוכנית. בתגובה הגיע המכתב ממאזין כועס... ושכטר סבור שזאת נקודת השיא של חייו, אותה יציג בגאווה בפני בית דין של מעלה.

שכטר הוא יהודי של עוז וגבורה. במשך שנים היה מסורב עליה וניהל מאבק עיקש בשלטון הקומוניסטי. ובכל זאת תמצית הקשר עם ה' בעיניו היא **קידוש המציאות**. העובדה שהוא מקדיש את כישורנותו לשמים ומרחיב ללא גבול את תחומי הקדושה. בהערה¹ הובא עוד סיפור מדויק.

זאת מהפכה אמיתית. אם נשאל אדם, מהו מעשה דתי? מה הרגע שאנו פונים אל הקב"ה ונמצאים בשכנות אתו? התשובה הטבעית היא, תפילה או לימוד תורה. רגעים בהם עוזבים את המציאות ומתקדשים אליו. אבל האמת הפוכה: אנו חיים כאן כדי לשנות כאן ולכן הרגעים שאנו הכי קרובים אליו הם אלו שאנו מנכיחים אותו במרחב של הקיום ועד כדי שינוי החומר עצמו.

הבה נעלה את התמיהות הבסיסיות שמטרידות את המפרשים אלפי שנים: אלוקים ובית?! האינסוף המופשט שאין לו גוף ולא דמות הגוף נכנס בתוך ארבע קירות?! כיצד הקב"ה מפציר "ויקחו לי תרומה ... ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" כשהוא נמצא בכל מקום והבית מגביל ומצמצם אותו? כיצד יורדת התורה לפרטי פרטים של חומרים, צבעים ומידות, כאילו האלוקים יכול לשכון רק בתוך הגדלים הללו?

1. שמות כה: דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה, מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי: וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת: ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים: וערת אילים מאדמים וערת תחשים ועצי שטים: שמן למאור בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים: אבני שהם ואבני מלאים לאפד ולחשן: ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.

התהייה הספונטאנית פורצת מפיהם של הגדולים והנכבדים ביותר, שהצטוו לבנות את הבית לה': משה רבנו שקיבל את הציווי לבנות את משכן המדבר, ושלמה המלך מול צו בניית בית המקדש:

¹ יורם טהרלב היה אחד המשוררים והמלחינים שעיצבו את האתוס של ישראל. בתור חייל בשירות סדיר, הוא שירת ככתב בעיתון "במחנה" ונשלח לראיין עולים חדשים בגטו המוזנח של רמלה. הוא פגש עולה ממרוקו שהיה מובטל ועצוב. האיש סיפר שהוא נגר במקצועו ושם במרוקו עשה את מה שאהב ואילו בארץ הקודש אין ביקוש ליצירות המיוחדות שלו.

"חסרה עבודה בנגרות? העולים לא מזמינים ארון ושולחן?!". האיש סחב אותו לחצר ביתו, הסיר כיסוי מעל חפץ גדול ואמר "את זה אני אוהב לעשות". זה היה כיסא של אליהו, כיסא עץ לברית מילה מרהיב ומגולף. טהרלב התרגש מהתמימות של האיש, עד שהתיישב לכתוב את אחד השירים האהובים והמוכרים ביותר. הוא הוסיף לו עוד שני בתים דומים, על סנדלר שחולם לתפור נעליים לאלוהי המבשר ועל בנאי שכונות בירושלים, שחולם להגיש לאלוהי הנביא את אבן הפינה לבית המקדש. "ברחובנו הצר, גר נגר אחד מוזר, הוא יושב בצריפו ולא עושה דבר ... והוא חלום אחד נושא עוד בלבבו לבנות כיסא לאלוהי שיבוא, על כפיו אותו יביא, לאלוהי הנביא ... ברחובנו הצר, גר סנדלר אחד מוזר, הוא יושב בצריפו ולא עושה דבר ... והוא חולם כי נעליים הוא תופר, בן על הרים ינוו רגלי המבשר, על כפיו אותו יביא, לאלוהי הנביא" (http://taharlev.com/shirulmad_item_id_11.html).

השיר מרגש ומעורר נימים של כמיהה, כי הוא מחבר בין רוח לחומר. הוא מספר על אנשים שהשכילו לשנות את המציאות ולחבר ארץ לשמים. האמונה אינה נשארת ערטילאית בבית הכנסת, אלא נעשית מקצוע חיים: נגרות לכיסא, תפירת נעליים ואבן פינה לבית המקדש.

שמות רבה לד: בשעה שאמר הקב"ה למשה עשה לי משכן, התחיל מתמיה ואומר: כבודו של הקב"ה מלא עליונים ותחתונים והוא אומר עשה לי משכן?! כך שלמה אומר (מלכים א ח, כז): 'כי האמנם ישב אלוקים על הארץ?! הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך - אף כי הבית הזה אשר בנית?!'

האם נח ואברהם אבינו שרצו לבטא את כיסופי אהבתם לקב"ה היו זקוקים לבית?! הם עצרו במקום בו עמדו והקימו מזבח לה'. בהרי אררט בתורכיה, בנגב הצחיח ובבית-אל – בכל מקום מצאו את מי ש"לית אתר פנוי מיניה". אולם הקמת המשכן אסרה את הבמות, את המזבחות הפרטיים והגבילה את ההקרבה בתוך ארבע קירות². והדברים תמוהים ביותר.

עוד לא ברור: מדוע הקב"ה מבקש את החסדים שלנו? זה מכובד שמלך נזקק לציבור?! מדוע הקב"ה אינו מוריד את המשכן שלו כשהוא בנוי ומשוכלל מהשמים, כמו שעתידי להוריד את בית המקדש השלישי? הרי כשם שהוריד מן השמים ומים ניסיים מהסלע, היה יכול להוריד את המשכן?

ילקוט שמעוני: מי שנאמר בו 'לה' הארץ ומלואה', 'אשר לו הים והוא עשהו' – צריך לבשר ודם?

במיוחד שבין כך היו חלקים במשכן **שירדו מהשמים** ולכן היה יכול להוריד את כל המבנה מהשמים ולא לבקש תרומות מבני אדם? למשל, נשים לב שהתורה שומרת לסוף את התרומה היקרה והנדירה ביותר: "אבני שהם ואבני מילואים לאפוד ולחושן". אלו אבני השהם הנדירות שנמצאו רק אצל סוחרים גדולים כמו אביו של דמא בן נתינא. אבל תרומה כל כך נדירה היו צריכים להזכיר ראשונה עם הזהב?

מיישב האור החיים לפי דברי הגמרא, כי בני ישראל לא החזיקו את האבנים הנדירות ונזקקו לענני השמים בדרך נסית. לכן הוזכרו בסוף כי לא נדרשה בהם ההקרבה שהייתה בתרומות האחרות. אם כן, הקב"ה היה יכול להוריד את כל המבנה מהשמים ומה מבקש טובות מאתנו?

עוד יותר קשה לקרוא את רשימת המכולת שהקב"ה מפציר שנתרום עבורו: "זהב, כסף, נחושת, תכלת, ארגמן, עורות". ואתה תוהה בהלם: איפה הכבוד של השכינה? האם מתאים לקב"ה לרדת לדיוטה הזו?! היה עליו לצוות רק על הקמת המקדש, ומשה רבינו היה מפרט את רשימת המכולת? כל אחד יודע איך זה עובד בדינרים של התרמה: בהתחלה עומד הרב ונותן נאום השראה כללי במעלת הצדקה, ואחר כך עולה הגבאי ומפרט את רשימת הקניות הנדרשת...

כשם שעולה התמיהה ביחס להקמת הבית בכלל, כך היא צצה ביחס לפרטי הכלים בבית: וכי ה' צריך שולחן עם לחם? או אור נרות ממנורת הזהב? איך היינו מגיבים לאדם שמוזג כוס תה לאלוהים לארוחת בוקר או מדליק נרות לארוחת הצהריים של ה'?

ב. רמז למטרת הבית³, אפשר למצוא בעובדה מרתקת: המפרשים מתאמצים למצוא קשר בין המשכן ובין **העולם והאדם**. בכל הדורות נכתבו הסברים שרואים במשכן הדמיית 'מיני עולם ומיני אדם'. כך שהמשכן לא הוקם רק מתרומות האדם שחי בעולם, אלא הוא עצמו בבואה של העולם והאדם.

נתחיל מכמות פריטי התרומות שנדרשו להקמת המשכן. כשאנו סופרים את הפריטים שמפורטים בפסוק שהובא לעיל, מוצאים **חמישה עשר** פריטים: א. זהב. ב. כסף. ג. נחשת. ד. תכלת. ה. וארגמן. ו. ותולעת שני. ז. ושש. ח. עזים. ט. ערת אילם מאדמים. י. ערת תחשים. יא. עצי שטים. יב. שמן למאר. יג. בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים. יד. אבני שהם. טו. אבני מלאים.

² **בדיחה:** בנימין נתניהו נכנס לפגישה נשיאותית בחדר הסגלגל בבית הלבן. ראש הממשלה ראה על השולחן טלפון אדום עתיק והתעניין מה פשרו של המכשיר? דונאלד טראמפ הסביר שהטלפון הוא קו ישיר לאלוהים. אתה מוזמן לבצע שיחה לשמים, אבל זאת שיחה בינלאומית יקרה שכל דקה עולה 100 אלף דולר". לאחר כמה חודשים השיב הנשיא ביקור בירושלים, והנה הוא רואה על שולחנו של נתניהו מכשיר טלפון דומה לזה שעומד על שולחנו. טראמפ התלהב וביקש לנצל את השהות בעיר הקודש כדי לפרוש את תפילותיו באזני האלוהים. הנשיא החל לתכנן מה לומר כדי לקצר את השיחה היקרה, אך נתניהו הרגיע אותו. "אתה יכול לדבר חופשי. מכאן, מירושלים, זו שיחה מקומית"...

³ לא ראיתי את הנקודה הזו בכתבי חבד והוספתי לחביבותא דמילתא.

אולם רש"י מתעקש לכתוב שישנם **שלושה עשר** פריטים:

2. רש"י שמות כה,ב: שהתנדבו שלש עשרה דברים האמורים בעניין זהב וכסף ונחשת וכל המנויין.

בביאור דברי רש"י נאמרו ביאורים רבים כמו: ראוי למנות את הפריטים שהובאו כתרומה ולא את אבני השם ואבני המילואים שירדו מהשמים, כנ"ל. או שראוי למנות פריטים נפרדים ולא "תכלת, ארגמן, ותולעת שני" שהם צבעים שונים של צמר, כמו לומר 'צמר אדום, צמר כחול וצמר לבן'. פירוש נוסף: חשוב למנות את הפריטים שנדרשו לצורך הקמת הבית, ואולם "השמן למאור והבשמים לקטורת" נדרשו לצורך התפעול השוטף של הבית לאחר הקמתו.

מה שיותר מעניין הוא חשיבות ההדגשה הזו: מה בוער לרש"י להבהיר שיש 13 ולא 15? האמת היא שהדברים מרתקים: המספר 13 חוזר במופעים נוספים במשכן.

סנהדרין ט,ב: בצלאל בן יג שנה, דכתיב איש איש ממלאכתו אשר המה עושים 'ואיש' בן יג.

רבנו בחי מונה בספר ויקרא את מספר הקורבנות מהחי והצומח וביחד הם 13.

רבנו בחי ויקרא ו: דע כי כל מיני הקרבנות הם י"ג כמספר י"ג מדות הרחמים [כמו יג מדות שהתורה נדרשת בהם], חמשה מהן באות מקמח - מנחת סולת, מנחת מרחשת, מחבת, חלות, רקיקין. שמונה מהם הם בעלי חיים: עולה, חטאת, אשם, תודה, שלמים, בכור, מעשר, פסח.

ראיתי הסבר שסוד הדברים נמצא בהשוואה שעושה רבנו בחי עם **שלוש עשרה מדות הרחמים**. המשכן היה בנוי בסדר של 13 כדי לעורר את יג מידות הרחמים שירשו במשכן ויפעלו כפרה.

הדברים מובנים שבעתיים לשיטת רש"י (תשא לא,יח), שמצוות הקמת המשכן ניתנה אחרי **חטא העגל, ככפרה על החטא**. לשיטתו, הפרשיות לא כתובות כסדרן, אלא קודם היה מעשה העגל ואחר כך נאמרו פרשיות תרומה ותצווה. שכן המטרה הייתה לבנות בית של קביעות וחיבור פנימי, כנגד הקלקול שגרמנו עם החטא. והנה אחרי מעשה העגל, גילה ה' למשה את סוד יג מידות הרחמים, שכל פעם שנעשה לפניו כסדר הזה, יתעוררו רחמיו ויתכפרו עוונותינו. לכן מובנת ביותר ההדגשה של רש"י, שמספר תרומות המשכן היה במניין 13 כדי לתת כופר נפש ולעורר יג מידות הרחמים⁴.

אולם אם כן, למה בכל זאת כותבת התורה חמישה עשר פריטים? מדוע מכניסה גם את אלו שלא אמורים להיות כאן לפי ההסברים דלעיל? לכן מפרשים אחרים מדגישים דווקא את המספר 15 והדברים שייכים ישירות לענייננו:

רבנו בחי פסוק ז: כלל הדברים בפרשה טו ... כי המשכן דוגמת בריאת העולם ... ככתוב 'כי ביה' ה' צור עולמים' [שהעולם נברא באותיות 'ה-ה'], גם כנגדן נמצאו ט"ו פעמים ת"ק שנה בשבעה רקיעים העליונים, כי כל רקיע מהלך חמש מאות שנה ובין רקיע ורקיע ת"ק - הרי י"ג פעמים, ויש למעלה מראשי החיות רקיע שהוא ת"ק הרי יד פעמים ומתחת רגלי החיות תק הרי טו. זהו רמז 'ורגליהם רגל ישרה' [ישרה הוא 'ה' שהוא טו פעמים ו'שר' חמש מאות שנה] והקב"ה למעלה מהכל. כנגדן תקנו חכמי האמת בישתבח ט"ו שבחים שיש בו ובאחרונה אנו אומרים 'לשמך הגדול'.

אם כן, בריאת העולם הייתה באותיות י"ה. הרקיעים העליונים בנויים במכפלות של 15 פעמים (מהלך חמש מאות שנה). וכך המשכן נברא באותם קודים של תכנות, כפי שמובא בגמרא כי גאונותו של בצלאל היה בכך שידע לצרף את האותיות בהם ברא הקב"ה את העולם וליצור את הכלים המורכבים של המשכן. לכן המשכן נברא עם חמישה עשר פריטי תרומות שרומזים לאותיות היצירה.

⁴ ראיתי דבר מבהיל: במדרש תלפיות, שכתב רבי אליהו הכהן מאיזמיר לפני כ-400 שנה, מביא שגם פאר המשתה של אחשוורוש היה מורכב מ-13 פריטים: "חור, כרפס, ותכלת, אחוז בחבלי בוץ, וארגמן, על גליי כסף, ועמדי שש, מטת זהב, וכסף, על רצפת בהט, ושש, ודר, וסחרת". שכן אחשוורוש שהוציא בגדי הכהונה רצה לעשות תחליף של טומאה למשכן של מעלה.

הכלי יקר מוסיף כי גם העולם קטן שהוא האדם נברא כך: במילה "איש" יש אות י', ובמילה "אשה" יש אות ה', וביחד הם בוראים את הדורות הבאים. כנגדם יש בדיוק חמישה עשר דורות מאברהם עד שלמה המלך שבנה את בית המקדש, וכך בבית המקדש עצמו היו 15 מדרגות בין העזרות.

כלי יקר: ומורה קצת על זה אותן ט"ו מעלות שהיו מן עזרת נשים לעזרת אנשים, ושנבנה ע"י שלמה שהיה בדור ט"ו לאברהם [מדרש שמות רבה טו, כו: אברהם, יצחק, יעקב, יהודה, פרץ, חצרון, רם, עמינדב, נחשון, שלמון, בועז, עובד, ישי, דוד ושלמה]. וכתבו עוד המפרשים שגם האדם שנקרא עולם קטן בנוי על תבנית ציור זה [איש' הוא אות י' ו'אשה' היא אות ה'].

למדנו שהמשכן אינו בית מופשט שמשקף את הרקיעים העליונים, אלא ההיפך: בית מקורקע היטב שעשוי בהתאם לקודים לפיהם ברא הקב"ה את העולם ואת האדם.

עוד האריכו המפרשים למצוא מקבילות במשכן עצמו לעולמו של האדם. שתי דוגמאות מתורת הרבי:

ליקוטי שיחות טז/473: כל יהודי הוא משכן ומקדש לו יתברך, ככתוב 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', וכשם שבמקדש היו שלושה דיורים – עזרה, קודש וקודש הקודשים, כך במקדש הפרטי של כל אדם: ה'עזרה' שבה עמד מזבח החיצון היא העבודה של חיצוניות הלב. ה'קודש' בו עומד מזבח הפנימי, בו העבודה של פנימיות הלב, ו'קודש הקודשים' בו נמצא הארון הוא בחינת היחידה שבנפש שהיא תמיד שלמה ובה לא שולטת יד האויב.

האדם מורכב משלושה חלקים: החלק החיצוני שקשור עם מציאות החיים הגשמית ובו יש מאבק בין קדושה וההיפך ממנה. כנגדה היא בחינת העזרה בה עמד מזבח החיצון ועליו הקריבו את הקורבנות מן הבהמה שבאו על החטא וסימלו את הקרבת החלק הבהמי. החלק הפנימי של האדם שואף לאלוקות ולהתמלא מעיסוק אלוהי, וכנגדו בחינת הקודש ובה מזבח הקטורת. החלק הפנימי באדם היא בחינת היחידה' שבנפש שדבוקה בקב"ה באופן עצמי ואינה צריכה מעשה כדי להעצים זאת.

ב"רשימת המנורה" הרבי מוסף ומאריך כי שלוש הכלים שהיו ב"קודש", הם כנגד שלוש תחומי החיים כשהם מתוקנים ומוקדשים לאלוקות: המנורה כנגד לימוד התורה, לחם הפנים כנגד העיסוק בפרנסה ומזבח הקטורת כנגד השאיפה לידבק וליכלל בקדושה, כמעשה הקטורת שמסמל קשר ודבקות.

למדנו כי לא רק שהמשכן נבנה בעולם הזה מכספי ישראל, אלא הוא **דגם של חיי האדם והעולם בכללו, כשהם מכוונים ומוקדשים לקב"ה**. מה נקודת העניין? הנה המשמעות הגדולה של המשכן והמקדש, כפי שהיא מוצגת בתורת החסידות ובשיחות הרבי מליובאוויטש (ליקוטי שיחות ג תרומה).

ג. נפתח עם סיפור מקסים: הרב נחמיה וילהלם הוא השליח בבנגקוק, תאילנד. באחד מביקוריו בארץ הוא העמיס מטען של מאות קילו, שכלל מצרכי מזון כשרים והביא לשדה התעופה. המטען חרג מהמותר ב-300 קילו, אבל חבר קישר אותו מראש עם מנהל הטיסה שהבטיח שהכול יעלה לבטן המטוס. הוא הגיע לשדה רגוע זמן קצר לפני הטיסה ואולם האיש מודיע כי לצערו אינו יכול להעלות משקל עודף. "קיבלתי אזהרה חמורה ממנהלי החברה על הקומבינות שאני עושה עבורכם".

הרב וילהלם היה אובד עצות. הטיסה אמורה להמריא והוא תקוע עם עשרות ארגזים ומזוודות. לפתע ניגשת אחת העובדות והורתה להעלות את החבילות על המסוף. "אני מעריכה את עבודת הקודש של חב"ד ושמחה שמצאתי דרך לעזור לכם". הרב וילהלם עמד המום. הוא לא ידע איך להודות לה ורק מלמל: "תזכרי שחב"ד תאילנד חייבת לך טובה".

חלפו שנתיים. הוא עומד במסעדה בבית חב"ד בבנגקוק ורואה את הגברת נכנסת עם קבוצת מטיילים ישראלים. היא סיימה טיול במזרח ונכנסה לאכול בדרך הביתה. הרב וילהלם התעניין איך היה הטיול והיא סיפרה כי נהנתה מאוד, אבל משהו מכאיב לה. היא צילמה את המסע המדהים בהרים ובחופים סביב המדינה, אבל איבדה את סלילי הפילם ושבה הביתה בלי מזכרת מהטיול.

הרב וילהלם התעניין כמה סלילים היו? - "תשעה". הוא ניגש למשרד וחזר עם מעטפה ובה תשעת הסרטים... הוא סיפר כי נהג האוטובוס בו נסעה הקבוצה, מצא את הסרטים ומסר אותם בבית חב"ד

בצ'אנג מיי מתוך הנחה שהישראלים קשורים אליהם. השליח שם העביר אותם למשמרת בבית חב"ד בנגקוק, שהוא מרכזי וגדול יותר והנה נמצאה בעלת הבית.

אפשר לקרוא את זה כסיפור על חסד כנגד חסד, אבל יש כאן הרבה יותר: כולנו עושים חסדים ולא דווקא רואים ישירות את הטובה של הקב"ה וכאן היה חשוב לקב"ה להוכיח את צדקת מעשיה. שכן היא עשתה הרבה יותר מחסד: היא גילתה את הקב"ה בתוך המרחב של החיים. היא ניצלה את מקום העבודה שלה כדי לסייע לשליח ובעצם אמרה: **כל מה שאני עושה הוא בשם הקב"ה**. לכאורה אני בסך הכול מטיסה אנשים לטיול בבנגקוק, אבל האמת היא שאני עושה את מה **שהקב"ה רוצה ממני**. הוא נתן לי את הכישרון, הוא נתן לי את העבודה, הוא שם אותי במקום הזה של השירות הזה ולכן ככל שאני יכולה לסייע לדברי קדושה – אני ממחרת לעשות זאת.

זה הסיפור הגדול של המשכן והמקדש: הוא ההתגלמות של **התקדשות המציאות**. הבית כולו היה **אוסף של כישרונות חולין ותוצרי חולין שנמסרו ועוצבו לשם שמים**. אומני המשכן אספו זהב, כסף ונחושת והפעילו את כשרונותיהם החילוניים לכאורה כדי להעלות אותם מישויות גשמיות למוצגים נפלאים שמשקפים את יופייה של הקדושה.

זה עומק הבקשה של הקב"ה "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". הקב"ה מבקש את המרחב הגשמי של החיים. הוא אומר תקדשו עברי את החיים עצמם ואז אהיה **בשכנות אתכם**. תגלו את עומק הזהב והכסף, שנועדו כלום לקדושת שמי ואז אהיה הכי קרוב אליכם. זאת מהפכה אמיתית: המשכן לא נועד כדי שנברח מהמולת החיים לבית ה', אלא להיפך: שנבנה בהמולת החיים את בית ה'. שנקדש את החיים עצמם ונמסור אותם לקדושה ואז יהיה "ושכנתי בתוכם" באופן הנעלה ביותר.

הלכה למעשה, הרבי מדרג זאת לשתי רמות, לפי דברי הרמב"ם הבאים:

3. רמב"ם דעות סוף פרק ג: צריך האדם לכוון לבו וכל מעשיו לידע את ה'... כשישא ויתן או יעשה מלאכה, לא יהיה בלבו לקבוצ ממון בלבד, אלא כדי לרכוש דברים שהגוף צריך להם מאכילה ושתייה ושיבת בית ונשיאת אשה. וכן כשיאכל וישתה ויבעול לא ישים בלבו כדי ליהנות בלבד... אלא כדי להברות גופו ואיבריו בלבד וכן יבעול כדי להברות גופו ולקיים את הזרע... נמצא המהלך בדרך זו כל ימיו עובד את ה' תמיד... ועל ענין זה צוו חכמים (בפרקי אבות) 'וכל מעשיך יהיו לשם שמים' והוא שאמר שלמה בחכמתו (משלי) 'בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך'.

נשים לב לסוף דברי הרמב"ם: בהתחלה מביא את דברי המשנה "וכל מעשיך יהיו לשם שמים" ואחר כך מביא את דברי הפסוק במשלי: "בכל דרכיך דעהו". הדבר תמוה: הרי ראוי להקדים דברי הכתוב לפני דברי התנא באבות? ואכן כך הסדר בטור ושולחן ערוך אורח חיים סימן רלא?

אלא הרמב"ם רומז לשתי דרגות התמסרות: "כל מעשיך לשם שמים", הפירוש הוא שהעבודה עצמה היא חול ורק כוונתו היא להביא כסף לפרנסת משפחתו ולהיות בריא. אבל "בכל דרכיך דעהו" הוא מעשה המשכן: לנצל את הכישרון לשם שמים. בעל עסק צריך להקדיש זמן ויכולות מהעסק לקדש שם שמים – על ידי זמן לתפילה, ללימוד תורה והקדשת משאבי העסק עצמם למטרות של קדושה. רואה חשבון יקדיש זמן לבית הכנסת, קבלן יקדיש משאבים לענייני שמים וכו'.

ליקוטי שיחות ג/907: כשם ששלושה עשר או חמישה עשר פריטי התרומות נעשו קדושים **בעצמם**, כך בנוגע למקדש שכל אחד אמור ליצור מדברי הרשות: לא מספיק להיזהר מניהול המסחר בדרכים שאינם כשרות, אלא תכלית העבודה היא שבמסחר עצמו יורגש אלוקות. ולא רק שהמסחר יהיה לשם שמים, אלא שהגשמיות עצמה תבטא קדושה, ככתוב 'בכל דרכיך דעהו'. הערה 37: בזה יומתק מה שהרמב"ם הקדים מאמר המשנה דכל מעשיך ללשון הכתוב דבכל דרכיך (אף שצריך להיות להיפך, כמו בטור ושולחן ערוך אורח חיים סימן רלא), אלא שסדר העבודה צריך להיות מהקל אל הכבד.

דוגמה מדויקת: ברוך נחשון נולד בבית דתי-לאומי בחיפה ובלט מילדות בכישרון ציור. חבר סתב אותו אחרי הצבא להתוועדות בכפר חבד והוא נשבה בקסם הניגונים והחליט להישאר בישיבה.

אחרי החתונה עם שרה, הם הגשימו את החלום ונסעו אל הרבי. ביחידות שארכה שלוש שעות, פרש לפני הרבי את ההתלבטות שלו: הוא אוהב לצייר, אבל אינו רואה כיצד הציור קשור לקדושה. הרבי

הדהים אותו במילים כבירות: **"דורי דורות לא תיקנו את חוש הציור ואתה תתקן את החוש הזה"**. [כלומר: דורי דורות לא ביטאו את גדולת ה' באמצעות חוש הציור ואתה תהיה זה שיתקן זאת]. הרבי התחייב לפרנס אותו שנה שלמה, במהלכה יעמיק בלימוד הציור ואף הפנה אותו לארכיטקט מפורסם, שימליץ על מורה מתאים לרמה הגבוהה שלו.

ברוך החל לצייר מראות קדושים, את ירושלים, את חברון ואת שרפי מעלה המרחפים מעל ירושלים. אחרי שנים החליט לקיים תערוכה בארצות הברית לציורים שהלכו ונערמו. הוא נכנס ליחידות עם 2-3 ציורים והרבי הדהים ואמר שהוא רוצה לצאת לבקר בתערוכה שלו. זאת הייתה אחת היציאות היחידות של הרבי מחדרו במשך יותר מארבעים שנה! הרבי שהה בתערוכה קרוב לשעה והתעניין בכל אחד מהציורים, העיר והאיר. הרבי שאל איך הולכים המכירות והוא ענה: "כשאנשים שומעים את המחירים הם כמעט מתעלפים". הרבי הגיב: "תמכור לאנשים בריאים..."

עד כאן דובר על השינוי שנוצר ב**אדם עצמו**, בתודעה ובתפיסת המציאות שלו. אבל החידוש של המשכן הוא הרבה יותר עמוק (כמבואר בחלק הראשון של השיחה שם): מלאכות המשכן פעלו שינוי בחומר עצמו והפכו את החומר למבטא את הקדושה. וזאת דרגת ההתעלות הגבוהה ביותר.

הבה נצלול אל עומק העומקים של המחשבה החסידית ונפתח במשל גשמי: **אנטוני ואן לוונהוק**, שחי בעיירה דלפט בהולנד לפני כ-400 שנה, היה אחד האנשים שתרם תרומה כבירה להבנת החיים. לוונהוק ניהל חנות בדים וסוחר בדים באותה תקופה, נהגו להשתמש בזכוכית מגדלת כדי להביט אל תוך הבד ולבחון את האיכות שלו. סוג הבד, איכות התפירה, צפיפות החוטים וכו'.

לוונהוק לא היה מרוצה מרמת ההגדלה שסיפקה הזכוכית והוא רצה לדעת יותר על הבד שלו. בלי להיות מדען, בצורה חובבנית למדי, החל לשכלל את מכשיר המיקרוסקופ שהומצא בהולנד באותה תקופה. הוא הצליח להגדיל עצמים יותר ויותר זעירים, הוא הביט עם המיקרוסקופ שלו לתוך כל יצור שזז בשטח, עד שהיה האדם הראשון בהיסטוריה שראה חיידקים. הוא גילה לתדהמתו שבתוך מה שנראה כחומר שטוח ומת, קיימים חיים פעילים, שלמעשה מכריעים את הבריאות שלנו.

ככל שהמיקרוסקופ התקדם והשתכלל, אנו יודעים הרבה יותר: לא רק שבתוך החומר קיימים חיים, אלא למעשה **החומר עצמו 'חי' ומתנועע**. כן, מה שנראה במבט חיצוני, כמו משטח דומם, קפוא ומת, אוצר בתוכו תנועה אדירה בלתי פוסקת. כיום יודעים שבתוך גרגיר החומר הזעיר ביותר, יש עולם שלם של אטומים ובתוך כל אטום יש חלקיקים זעירים שנעים במהירות עצומה.

עם התקדמות הפיסיקה הגרעינית, התגלה שלא רק שהחומר אינו מת, אלא נושא בתוכו **כמויות של אנרגיה**, שאינן קיימות ברעיון התיאורטי המהפכני ביותר. החומר נושא אנרגיה רוחנית יותר מכל מאמר, שיר או רעיון⁵.

לפנות בוקר של 16 ביולי 1945, התאספו כמה שותפי סוד על יד העיר לוס אלמוס במדבריות ניו מקסיקו. הם חלקו ביניהם את הסוד הצבאי השמור אי פעם, שיכול להציל את העולם או להביא להחרבתו המוחלטת ח"ו. הם היו מובילי "פרויקט מנהטן", מיזם המחקר והפיתוח האמריקאי של הפצצה הגרעינית הראשונה בזמן מלחמת העולם השנייה.

בשעה 05:29 בבוקר נשמע פיצוץ עצום בעוצמה השקולה לעשרים אלף טון חומר נפץ. רעם הפיצוץ הרעיד חלונות עד מרחק של 320 קילומטר משם, וכדור אש צהוב-כתום התפשט במהירות, ממנו היתמר עמוד עשן לגובה 12 קילומטרים אשר הלך והתעוות עד שקיבל את צורת הפטרייה.

רוברט אופנהיימר, הפיזיקאי היהודי שעמד בראש פרויקט לוס אלמוס ונחשב ל"אבי פצצת האטום", התבטא לנוכח הלהבה שהאירה את קרני הבוקר: "זה היה בהיר מאלף שמשות" (Heller auf tausend Sonnen). כלומר, האור היה בוחק פי אלף מאור השמש! שלושה שבועות אחר כך הוטלה הפצצה על העיר "ירושימה" ביפן והביאה לתחילת הסוף של מלחמת העולם השנייה.

⁵ שמעתי מהרב עדין אבן ישראל, החל מדקה 55:

https://www.youtube.com/watch?v=xNZE7tPSCxg&list=PL0qsnZ7fML_CaTOsV8vRXcMWG6_59zRGsi&index=97

אבל מה שיצר את הפיצוץ העצום הוא כמות קטנה של חומר עפרורי. התגלית של האנרגיה הגרעינית אומרת כי **בכל מזלג או כוס, יש מספיק אנרגיה כדי לא להשאיר שום דבר שלם מסביב**. מי שידע לבקע את גרעין האטום בתוך המזלג, יכול לייצר כוח פריצה שלא ישאיר כלום. כיום יודעים כיצד לבקע את גרעין האטום שנמצא בתוך אורניום, חומר מתכתי פשוט הרובץ באדמה, וכך פצצה במשקל 4 טון אורניום הביאה לקץ המלחמה הנוראה אי פעם.

אבל למה ללכת לפצצות וחומרי נפץ אם אפשר לדבר על חיים: האדמו"ר הרשב"י, מביא דוגמה קרובה לענייננו: טיפת האב הגשמית מאכלסת את הנפשיות הנשגבה על פני האדמה. זו הדרך היחידה להעביר את התכונות הנפשיות ולשכפל אדם. החומר הגס הוא תיבת האוצר המחזיקה בתוכה את הרצף הגנטי. בעוד שהשכל, התודעה והדיבור הם כוחות רוחניים נשגבים, הם אינם מסוגלים להעביר את עצמות הנפש, כמאמר העולם 'ראש אי אפשר לשתול'. הנאום המוכשר והחודר ללבבות ביותר, אינו יכול להעביר את תכונת הנאום עצמה על ידי הדיבור, אלא רק על ידי העברה פשוטה של דנ"א.

דוגמה נוספת שמביא שם הרשב"י: פיתוח שכל ורעיון, וכל שכן העברת השכל לאדם אחר, מתרחשת באמצעות אותיות גשמיות שנושאות את האור. הן ה'מוליך' שמעביר את האור הנפשי המופשט, בדיוק כמו אנרגיית החשמל שזקוקה לחוט ברזל גס כדי 'להוליך' הלאה. הנה הקטע מהרבי הרשב"י:

ספר המאמרים תרנ"ט/ב: ידוע ההפרש בין השפעת השכל מרב לתלמיד, שהיא שפע רוחניות ובי השפעת הטיפה שהיא השפעה גשמית. דהשפעת השכל היא רק הארה לבד והארה שאינו נעשה מזה מציאות חדשה, דמי שאינו בעל מוחין, כמה שישפיע לו לא יועיל מאומה וכמאמר העולם 'ראש אי אפשר לשתול'. משא"כ בהשפעה גשמית נשפע מהות המוחין ממש עד שמוליד נפש שלם במוחין וכל כחות נפשו, עד שנעשה הבן כמו האב ממש ... והשפעה זו נמשכת בטיפה גשמית משום דהמשכת העצם אינה יכולה להיות דרך הרוחניות כי אם בגשמיות דווקא, ד'נעוץ תחילתן בסופן'.

כך זה בהיבט הרוחני: החומר אינו נושא סתם אור, אלא אור נעלה מזה הנמצא ברוח. ביטוי חסידי מפורסם אומר: "כל הגבוה גבוה ביותר – נופל למטה ביותר". היינו שהאבן הגבוהה בחומה, נופלת הכי רחוק. וכך ככל שנברא הוא נמוך מבחינה חומרית, כך הוא מבשר על שורש גבוה יותר. ככל שהגשמי הוא נמוך ומת מבחינה גלויה, כך שורשו מרומם וממשיך את האור הבלי גבולי לשרות בעולם הזה.

בכך מבאר רבינו הזקן את העובדה שבית המקדש היה נעלה בקדושתו מהמשכן. שכן המשכן נעשה רק מקרשי עץ ונעטף ביריעות בעלי חיים ואילו בית המקדש נעשה מאבן דוממת. דווקא הנמיכות שלה – מעידה על היותה כלי לדרגות הגבוהות ביותר.

זאת מצוות "ועשו לי מקדש": הקב"ה אומר למשה: **אני רוצה את המציאות עצמה**. אני לא רוצה לשכון בערפל, להיות מובן ברעיונות ושכלים רוחניים ובתוך בית המדרש. אני רוצה לכבוש את מה שנתפס הכי רחוק: את החומר הגשמי. שהזהב והכסף יבטאו את הגדולה והקדושה שלי. ודווקא כשהיודים מקדשים מקום מוגדר ומכניסים עצים ויריעות לשם שמים, הם מזילים מכיסם כדי ליצור שולחנות וכיסאות לכבודו של ה' – מבהיק אור נעלה שאינו נמצא אפילו בעולם האצילות.

כיום איננו זוכים לראות את האור הזה, אין לנו את ה'מיקרוסקופ' האלוקי, שמאפשר לראות את הקדושה השורה בתוך החומר. אנו מתפללים לאור הגאולה השלמה, בה נזכה להבטחת "וראו כל בשר כי פי ה' דבר". אבל יש גדולים שהתברכו בעיני הרנטגן הללו כבר היום ובשבילים לא חרב הבית והם נמצאים כבר שם בגאולה:

בערב המלחמה הנוראה, הגיע האדמו"ר רבי אהרן מבעלז לבקר בברלין. הרבי מליובאוויטש היה אז אברך צעיר שחי חיים נסתרים מהעין הציבורית. הוא חפץ לפגוש את הצדיק מבעלז ועמד בתור ללחוץ את ידו. האדמו"ר עטף את ידו במגבת ולחץ את ידי הנוכחים באמצעות המגבת. כאשר הרבי התקרב, הסיר האדמו"ר את המגבת ולחץ ידו בחמימות. הוא פנה אל הנוכחים ושאל לזהותו של האברך. הם השיבו: "חתנו של האדמו"ר מליובאוויטש". הנהן הצדיק: "הרגשתי יד חמה..."

אי אפשר לסיים בלי הקישור לשיטת הרמב"ן בתחיית המתים, בה עסקנו בשיעור לפרשת בשלח תשעח: בעוד שהרמב"ם סובר כי תכלית המציאות היא להגיע לחיי העולם הבא, ולכן ייעוד תחיית

המתים הוא רק הכנה לפריחת הנשמות לגן עדן. הנה הרמב"ן סובר להיפך: השלב האחרון של המציאות הוא תחיית הנשמות והלבשתן בגופים גשמיים כאן בעולם הזה.

כאן עולה השאלה מה המעלה בכך? איך החיים בעולם הזה גדולים מחיי העולם הבא? התשובה בקצרה היא, שזה רגע השיא של המציאות. חיים שלמים נועדו כדי לקדש את החומר, אבל מעולם לא זכינו לראות את זיכוכ החומר. הגאולה היא הרגע בו ההיסטוריה כולה תפרוץ החוצה והחומר יצעק אלוקות, בקרוב וכפשוטו ממש.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**